

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") – (25x2) – 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- שני הפרקים בבחינה הם **חובה**.
ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:
מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.
מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
(2) מילון לפי בחירת הנבחן.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו. לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: רשימת היצירות תימסר.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי")

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סְבִי בָּאוּ תִימָנִים מְמַחֵנָה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְּקוּ
כְּשֶׁאָחַד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה
כִּי גִדְּלָתִי בֵּין נְהִמָּה
לְשִׁתִּיקָה
עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאָבִי טֶלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתָּקוּ אַבּוֹתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרוּ

הסבר והדגם את המשמעויות השונות של מוטיב השתיקה, כפי שהן באות לידי ביטוי בשיר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

וימה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

הסבר והדגם את תרומתן של "תחנות הבושה" לבניית משמעות השיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

והגירת הורי / יהודה עמיחי

והגירת הורי לא נרְגָעה בי.
 דָּמִי מְמִשִּׁיךְ עֵדוֹן לְשִׁקְשִׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחַר שְׂכָבְךָ הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הוֹרֵי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֵּׁג וּגְסִיגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשִׁפִּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מְדַבֵּר גְּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעֵט. אִשָּׁה אַחַת. כְּלָלִי מְשִׁחֵק
 שְׁלֹא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חָקִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
 עוֹד עֲכָשׁוּ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכַּר
 בְּלֶחֶם אֲהַבְתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרֵי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָּמִיד יְתוֹם בְּלִי אֵם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבְלֵי לָמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקָנוֹת הַמְחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְאוּלוֹגְיָה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נְכוֹת
 שֶׁל מָה שְׁלֹא הָיָה. וְהַגִּירַת הוֹרֵי
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקוֹתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תָּמִיד.
 וְכִבֵּר עוֹרְקִי וְגַם גִּידִי כִּסְבֵּךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שְׁלֹא אֲתִיר. וְאַחַר־כֵּן
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הוֹרֵי.

המשפט "והגירת הורי לא נרְגָעה בי" חוזר בשיר שלוש פעמים.

הסבר את התרומה של חזרה זו לבניית משמעות השיר.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל -
 המלחמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 פי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה -
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

בשיר זה לציוצי הציפורים יש כמה משמעויות.

הסבר והדגם קביעה זו.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְעֵרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חֲתָר־אוֹרֵךְ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נְעֵרָה שְׁחוֹרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שֶׁעוֹשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אַחַר כֵּן תְּדַיַח רֹצֵפָה
וְיִתְקַזן פְּרָחִים בְּאַגְרָטֵל
הִיא מֵתְאִימָה אֶת צְבֵעַ הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שׁוֹמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שׁוֹמָה עַל זֶה שְׂכָבָה עֲבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּךְ.
בְּכָל־זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלוּיֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֵּדָה לְמֵלֵא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אֲבָל בְּצֻדָּק
בְּהַתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׂפָל כֵּן הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבֵעַ שְׁלָהּ
הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
וְשֵׁלֵא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
אִמָּא שְׁלָהּ מֵתָה מֵהַתְקַף לֵב כְּשֶׁהִי־תָה קִטְנָה
וְאִבָּא שְׁלָהּ שָׁרֶת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דְתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדַמִּינִי־סֵטְרָטוֹר בְּמַחֲלָקַת הַמָּשֶׁק שֶׁל הָאוֹנִי־בְרִסִּיטָה
אַחֲרָי עַל כֵּן וְכֵן עוֹבְדִים
שְׁמַקְבְּלִים אֶת הַמְשַׁכְּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנגלים מצחצחות
 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפר ויושבת בבית
 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לעגן והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

לדעתך, האם שיר זה הוא שיר מחאה? נמק והדגם את דבריך.

6. לפניך שיר בלי כותרת (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת") מאת אמירה הס. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת שָׁם עֲדִין לֵיד הַפְּרִיז'יֵדֵר עִם בְּלוֹק הַקָּרַח עַל
הַעֵינִים שְׁלִי
זֶה הִיָּה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסֵם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לְאֵן לְרוֹץ לֹא בָּא
מְסֻמְרֵת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרַח
עֲמַדְתִּי לְיָדְךָ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבָרָה חֲלַף מְעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֵד

יֵשׁ לִילוֹת שְׁאֲזָרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוֹף
כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רֵיחַ נְרַקִּיסִים מְשֻׁכָּר
מוֹשֶׁף רְגֵלִי יֵלֵד לְרוֹץ עֵמֶק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
זֹרִים בִּידֵיו -

רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרֹהֵיב
הַקִּיצְתָנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוּ שְׁכָר וְשִׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִיָּרָה
חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֵלְדָה קֶלֶת גּוֹף נוֹשְׁמֵת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הִיִּיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּלָה
וּנְפִשִׁי מְסֻרָקֵת בְּפֶרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מָה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלְדָתְךָ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקֻשִׁים וְאֶת עוֹדְךָ
נֶצֶן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֵלְדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָהּ חוֹבֵק. וְרַק אֲנִי נִצְבְּתִי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מְאֻסָּפֵת אוֹתְךָ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית

עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמֻחָתְךָ
עוֹד בְּךָ דְּקָלִים וְעֵסִים הַתָּמָר.

תאר את דמות הדוברת (הבת של סלימה) ואת העולם שלה בשיר.
בתשובתך כתוב גם על התפקיד של האם בעולם של הבת.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

תאר את מערכת היחסים בין מר לין לבין מר בארק, והסבר מה מיוחד במערכת היחסים ביניהם.

8. המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

תאר את הסיום של הספר, והסבר כיצד סיום זה עונה על שאלות שמתעוררות לאורך עלילת הספר.

שים לב: על שאלה 9 אפשר לענות רק על פי אחד מן הספרים ברשימה שלפניך.

9. סופה בין הדקלים / סמי מיכאל; הגל / מורטון רו; מען לא ידוע / קתרין קרסמן טיילור;

המסע של פרוונה / דבורה אליס

על פי הפילוסוף והסופר וולטר, "אין הצדקה לספרים אלא אם כן הם מלמדים אותנו דבר מה".
מה למדת מספר הקריאה? הסבר את דבריך, והבא דוגמאות מעלילת הספר ומן היחסים בין הדמויות בו.

בהצלחה!